

Interview bestuur Seksueel Welzijn Nederland (SWN): “Ellen is de ‘founding mother’ van een beweging die niet meer ophoudt”

Dieuwertje Mertens, Lisa de Pagter, Sacha Simons, Bregje Spaans

Lisa de Pagter (1998) is voormalig jongerenambassadeur voor seksuele en reproductieve gezondheid en rechten, gendergelijkheid en keuzevrijheid voor het ministerie van Buitenlandse Zaken en jongerenorganisatie CHOICE for Youth and Sexuality. In september stopt ze als algemeen bestuurslid bij SWN en vertrekt ze naar Londen voor een studie *Globalization and Latin American Development*.

Sacha Simons (1970) is gezondheidswetenschapper en verandercundige. Dertien jaar lang werkte ze in ziekenhuizen aan allerlei verandervraagstukken. Vanaf 2008 is ze haar eigen verandercundige praktijk gestart en in 2015 richtte ze Zorgdragers op; een collectief voor professionals met hart voor de zorg. Naast penningmeester richt ze zich op het ontwikkelen van de SWN-gemeenschap. Vanaf september zal ze de voorzittersrol op zich nemen.

Bregje Spaans (1971) werkt als beleidsadviseur bij de Gemeente Utrecht. Ze is opgeleid als cultureel antropoloog en studeerde af op de reproductieve rechten van vrouwen. In haar werk richt ze zich op dakloze jongeren en jongvolwassenen. Op dit moment is ze secretaris van SWN, in september wil ze van rol wisselen en algemeen bestuurslid worden.

Seksuoloog Ellen Laan (1959-2021) richtte in 2018 stichting Seksueel Welzijn Nederland (SWN) op met het doel de orgasmekloof te dichten. Ze liet haar geliefde stichting achter in handen van bestuursleden Lisa de Pagter, Sacha Simons (penningmeester) en Bregje Spaans (secretaris), die nu uitzoeken: Hoe nu verder?

Laan zette zich met SWN in voor gelijkheid in seksueel genot en gendergelijkheid. Omdat de oprichter de stichting niet met lege handen wilde achterlaten formuleerde ze vier pijlers waar SWN zich op kan richten bij het uitbrengen van haar sekspositieve boodschap: vrouwen en genot (of gelijkheid in genot), mannen en seks (mannen zijn bondgenoten van vrouwen), grenzen en niet-intentioneel ouderschap en diversiteit.

De Pagter, Simons en Spaans zijn bij elkaar gekomen in het huis van Simons om terug te kijken op vier roerige maanden zonder Ellen Laan. Het aantal leden is sinds Laans dood verdubbeld; de teller staat nu op 154. Het door de COVID-pandemie uitgestelde Seksfestival heeft in april eindelijk voor de eerste keer doorgang kunnen vinden in Tivoli: een groot succes, helemaal uitverkocht.

Ondertussen staat het bestuur ook aan de vooravond van een drastische verandering: *De Pagter*, met haar drieëntwintig jaar het jongste bestuurslid, vertrekt binnenkort naar Londen om verder te gaan studeren. Ook *Spaans* zal een stapje terug doen. *Simons*, die nu penningmeester is, zal voorzitter worden en de stichting verder helpen vormgeven, haar motto indachtig:

‘Als je beweging wil, moet je gaan bewegen.’ Binnenkort komt er een vacature voor drie nieuwe bestuursleden.

‘Onze plannen zijn afhankelijk van waar de energie van de leden naar uitgaat’

In november 2021, drie maanden voor haar overlijden, riep Ellen Laan jullie bij elkaar om het te hebben over de toekomst. Ze vroeg: “Willen jullie verder met SWN als ik er niet meer ben?” Wat was jullie reactie?

Simons reageert emotioneel: “Dat was een heel intense en intieme bijeenkomst.”

Spaans: “We dachten dat Ellen nog een jaar of vijf bij ons zou zijn. Maar toen kreeg ze het bericht dat de behandeling onvoldoende aansloeg. We schrokken ervan dat het veel korter zou zijn.”

De Pagter: “Ondanks het droevige nieuws, vond ik dat we door moesten gaan met SWN. We hebben al onze kaarten eerlijk op tafel gelegd. We vroegen haar: Maar h6e dan?”

Simons: “Ieder van ons sprak haar dilemma uit. Ik zei: ‘Ik zit ook bij SWN omdat ik eindelijk samenwerk met iemand die mij voedt en inspireert en van wie ik heel veel kan leren.’ Ik was bang dat SWN als werk zou gaan voelen, en werk heb ik al genoeg. Tegelijkertijd stond en staat SWN voor een enorme transitie. Ik voelde me als verandercundige geroepen dat te begeleiden, omdat ik degene ben geweest die had voorgesteld dat we een gemeenschap zouden gaan vormen, waaraan iedereen bijdraagt. Dat idee sprak Ellen ontzettend aan.

Sommige leden spraken de wens uit op zoek te gaan naar subsidies en mensen in dienst te nemen. Daaruit blijkt dat mensen houvast zoeken in wat ze al kennen. Wij proberen juist iets anders te doen. Ik denk dat we vooral niet moeten proberen te stollen wat de essentiële beweging tegen gaat houden."

Welke nieuwe doelen heeft SWN zichzelf gesteld na Ellens dood?

Simons: "De plannen moeten vanuit de gemeenschap komen, dus wat we gaan doen is afhankelijk van waar de energie van de leden naar uitgaat. Er zijn al wel bepaalde thema's die hoog op de agenda staan: clitkundigheid, het dichten van de orgasmekloof, *educate your sons*, leer meiden om 'ja' te zeggen, het herdefiniëren van de eerste keer seks. Bij een aantal leden voelen we de wens in actie te komen. Daar willen wij ze als bestuur bij helpen.

We bewandelen vier wegen – educatie/voorlichting, lobby, maatschappelijk bewustzijn creëren; het ontcrachten van de mythes, het gesprek op gang brengen en onderzoek. Eén van Ellens frustraties was dat er zo weinig geld was voor sekspositief onderzoek. Ze was bezig met het opzetten van een MRI-onderzoek met Nienke Helder en Stefanie Both om de clit in opgewonden en niet-opgewonden toestand in beeld te brengen, maar kreeg het financieel niet rond. Een lid van SWN heeft anoniem een donatie van 10.000 euro gedaan om dit onderzoek uit te voeren. Deze donatie laat zien wat een gemeenschap kan bijdragen en dat je niet altijd afhankelijk hoeft te zijn van subsidies."

'Een traditionele structuur doet geen recht aan de beweging'

Waarom denken jullie dat Ellen in jullie de geschikte personen zag om de kar te gaan trekken?

De Pagter: "Ik heb ons nooit echt als individuen gezien. We werken goed samen en halen de juiste kwaliteiten in elkaar naar boven. Ik ben bij het bestuur gekomen omdat ik jonger ben. Ik zit meer aan de politieke kant en houd me veel bezig met beleid en wat er in de Tweede Kamer speelt. Ook heb ik een groot internationaal netwerk en zie ik wat er systematisch moet veranderen om seksueel plezier breed op de kaart te krijgen."

Simons tegen de Pagter: "Ellen herkende in jou de activist."

De Pagter: "We geloofden beiden in een systemische verandering."

Spaans: "Als jullie samen 'aan' gingen, zaten wij er als publiek bij. Jullie deelden echt een visie, konden samen heel goed systemisch denken en van daaruit bedenken wat er op korte termijn kan worden aangepakt."

Welke rol hebben de andere bestuursleden?

De Pagter: "Bregje (Spaans) is degene met de meeste realiteitszin. Zij houdt ons een spiegel voor."

Simons tegen Spaans: "Jij bent degene die ervoor zorgt dat we niet uit de bocht vliegen. Jij zorgt ervoor dat we

grenzen stellen en dat mensen niet met ons aan de haal gaan. Kritisch zijn, is heel belangrijk."

De Pagter: "Sacha is als verandkundige meer van het lange termijn denken: Waar willen we heen? Wat is ons doel? Welke stappen moeten er gezet worden?"

Spaans vult aan: "Sacha denkt radicaal anders in hoe je een boodschap over het voetlicht kunt brengen. Een traditionele structuur (*top-down*) doet geen recht aan de beweging. Als je echt maatschappelijke verandering wil bereiken, lukt dat niet met een stichting die eigen materiaal ontwikkelt en wat vrijwilligers die het moeten verspreiden. Jouw ideeën waren enorm prikkelend voor Ellen. Zij was wetenschapper en had allerlei ideeën, maar wist niet hoe ze haar boodschap verder de wereld in moest verspreiden. Jij zorgt dat we beweging krijgen op alle vlakken."

'Wetenschap vormt het uitgangspunt'

Ellen Laan heeft lang gewacht om haar activistische inborst ook binnen haar vakgebied te doen gelden. Ook binnen SWN worstelen sommige leden met de combinatie activisme en wetenschap. Zien jullie deze combinatie als een uitdaging?

Simons: "Dit is voor de gemeenschap een belangrijk issue."

Spaans: "Ik loop daar wel tegenaan. Voordat Ellen doodging, waren we begonnen met het uitdelen van de SWN-stamp; een soort keurmerk voor goede initiatieven of producten in de lijn van het gedachtegoed van SWN. Sommige mensen willen bewijzen dat ze in lijn van ons gedachtegoed werken. Dat moedigen we aan. We hadden er een paar uitgedeeld, bijvoorbeeld aan de erotische verhalenapp *Wet Stories*, het educatieprogramma voor middelbare scholieren van Voos en het voorlichtingsboek *Lekker in je lijf*, maar toen Ellen overleed lagen er nog twee aanvragen te wachten op een beoordeling. Ellen had hiervoor een aantal criteria opgesteld. De belangrijkste was: het moet wetenschappelijk onderbouwd zijn en kloppen. Samen met een andere wetenschapper, die misschien wel over andere dingen struikelt dan ik, moest ik beoordelen of de producten de juiste onderbouwing hadden. Dat bleek nog niet zo eenvoudig. Voor je het weet zit je onderzoeksverslagen van tweehonderd pagina's door te spitten, maar dingen roepen zonder dat ze wetenschappelijke kloppen is..."

Simons lacht: "...een doodzonde!"

Spaans: "Als mensen erg bevlogen zijn over hun product of dienst, kunnen ze het presenteren alsof het gebaseerd is op feiten, maar is dat wel zo? Ook met Ellen hadden we hier gesprekken over: hoe pakken we dit aan? Zij kon met haar achtergrond en autoriteit het makkelijkst iemand aanspreken: volgens mij mis je hier een bron, of dit klopt niet."

Welke onderwerpen schuren binnen de gemeenschap als het gaat om activisme versus wetenschap?

Spaans: "Bijvoorbeeld: Heeft porno een schadelijke

invloed? Dat wordt wel makkelijk geroepen, maar de uitkomst van wetenschappelijk onderzoek over dit onderwerp is ook verdeeld."

Simons: "We moeten niet bang zijn om discussies te voeren binnen de gemeenschap. We worstelen allemaal met verschillende meningen en ideeën over waarheidsvinding. Dat geldt voor de samenleving, maar ook voor SWN en dat is maar goed ook: we zitten niet in een bubbel. De kunst wordt om verschillen in denken niet uit de weg te gaan, maar te omarmen om verder te komen."

Spaans: "Wetenschap vormt het uitgangspunt van SWN. Dat is ons hulpmiddel om iedere discussie te beslechten. Daarmee doen we recht aan Ellen."

Simons: "Het is net seks: wensen, grenzen, aftasten, afstemmen. Gelukkig hebben we Ellen op onze schouder, dat helpt. Ellen maakte contact met iedereen, ook mensen met andere meningen."

De Pagter: "Ellen bewees dat activisme en wetenschap heel goed samengaan."

Spaans: "Ze was ook zo overtuigend in haar boodschap. Het ging bij haar niet langer om meningen, maar om wat is bewezen. Bij mij denken mensen: die gaat er met een gestrekt been in. Ellen baseerde zich altijd op wetenschappelijk onderzoek, maar had wel oog voor het verhaal van de ander. Ze kon de ander goed horen en anderen konden haar goed horen, ook mensen die geen wetenschappelijke achtergrond hadden."

Simons: "Soms verdwalen we in onze SWN app-groep in gesprekken rondom actuele aanleidingen - er zijn zoveel onderwerpen als het gaat om seksualiteit - het is fijn om dan terug te keren naar de basis: het draait bij SWN om gelijkheid in genot en in het bijzonder voor vrouwen die met mannen vrijen, omdat daar nog de meeste winst te behalen valt. Dat is de hoofdpijler. De andere pijlers vloeien daaruit voort."

Spaans: "Mannen heb je daar ook bij nodig, die kunnen alleen maar bij winnen bij gelijkheid in genot, maar dat gaat niet vanzelf. Gelijkheid in plezier zorgt er bovendien voor dat seksueel geweld afneemt."

De Pagter: "En je wil niemand uitsluiten, dus diversiteit is ook belangrijk."

'Wat zou Ellen zeggen?' is een terugkerende uitspraak binnen de SWN-gemeenschap. Is er weleens discussie over het antwoord?

Spaans: "Eigenlijk gebruiken we die vraag als een beleefde bewoording voor: denk er nog eens even over na."

De Pagter: "Dat doe ik vaak. Die vraag helpt me om een manier van denken bij mezelf te activeren."

Simons: "Wat Zou Ellen Zeggen, oftewel 'WZEZ' staat ook op onze buttons, vlak voor haar overlijden door El-

len en haar familie bedacht. Als we het niet weten vragen we het aan Mario (Ter Smitten), Ellen's man. Ellen stelde voor dat hij ons moreel kompas en archivaris van de stichting zou worden. Hij weet vaak precies wat Ellen zou hebben gezegd."

'Mannen moeten eraan wennen dat ze ook welkom zijn'

De meeste leden van SWN hebben beroepsmatig interesse in seksueel welzijn, maar er melden zich ook steeds meer leden zonder professionele achtergrond. Welke invloed heeft dit?

De Pagter: "Ik denk dat Ellen dit ook voor ogen had. Het is een mooie ontwikkeling, maar bij discussies vormt het soms ook wel een uitdaging. Mensen stellen hun persoonlijke ervaringen soms tegenover wetenschappelijk bewijs. Dat botert niet altijd. Maar die persoonlijke geluiden zijn ook belangrijk om onze boodschap te brengen."

Simons: "Onze beweging heeft als doel ieders kijk op seks te veranderen. Het is juist krachtig dat de groep bestaat uit een divers gezelschap."

Spaans: "Als deze leden onze boodschap op persoonlijke titel willen uitdragen, leveren ze ook een bijdrage aan seksuele gelijkheid."

Hoe komt het dat mannen zich minder snel aansluiten?

Simons: "Tien procent van onze leden is man."

Spaans: "Mannen denken misschien al snel: Er zijn weinig andere mannen aan het woord, dus ik kan me voorstellen dat ze zich afvragen: Ben ik hier wel welkom?"

Simons: "Ik denk niet dat dat het is. Veel mannen hebben geen zin in verplichtingen en praten over dingen."

De Pagter: "De vorm levert intrinsiek spanningen op."

Simons: "Als ik aan vrouwen in mijn omgeving vertel over de stichting, zeggen ze makkelijk: 'O, supertof, ik haak aan.' Met mannen heb ik vaak een goed gesprek over de stichting en daar blijft het bij. De gedachte om aan te sluiten bij een gemeenschap komt blijkbaar niet bij ze op."

De Pagter: "Ik denk dat het ook komt door de nieuwigheid van de vorm. Mannen hebben nog nooit een ruimte gevonden waarin ze het over dit soort onderwerpen kunnen praten zonder afgeschilderd te worden als dader. Ik denk dat ze ook een vorm van scepsis hebben: Wat is er anders aan deze ruimte? Wat kan ik inbrengen? Ben ik wel veilig? Vrouwen praten wel met elkaar over seks; zij hebben een gedeelde ervaring in ongelijkheid en seksueel gebrek. Mannen moeten eraan wennen dat ze ook welkom zijn in dat gesprek."

Simons: "Veel mannen die ik ken, houden hun gesprekken liever in de privé sfeer. Ze zien niet hoe aansluiten bij SWN bijdraagt aan seksuele gelijkheid in de samenleving."

'Wij hebben het over seksueel plezier: wat mag nog wél?'

Leden van SWN roeren zich stevig in het maatschappelijk debat als het gaat om seksueel geweld en grensoverschrijdend gedrag, denk aan de misstanden bij The Voice, of de uitspraken van Johan Derksen bij Voetbal International. Hoe houdt SWN een sekspositieve boodschap, terwijl de aanleiding voor deelname aan het debat vaak negatief is?

De Pagter: "We zijn selectief in de onderwerpen waar we ons druk over maken. De anti-abortuswetgeving is voor ons bijvoorbeeld minder relevant voor de boodschap die wij willen uitdragen. Als het gaat om seksueel geweld, grijpen we dat onderwerp juist aan om het te hebben over preventie. Andere organisaties spreken in hun educatie vaak over grenzen stellen en preventie maar wij hebben het over seksueel plezier: wat mag nog wél? Dat geluid is ook erg belangrijk en dat maakt ons uniek."

Spaans: "We hebben een twintigtal leden benaderd om woordvoerder te worden vanuit SWN. Hoe we het woordvoerderschap zullen aanpakken, gaan we samen uitzoeken: Wanneer pakken we een podium en hoe? En: Wanneer is er sprake van een particuliere of professionele mening van een woordvoerder en wanneer spreekt hij uit monde van SWN?"

Simons: "De gemeenschap kent een flink aantal mensen die deze afweging voor zichzelf kunnen maken. Het gaat om mensen die wikken en wegen, over een flinke dosis zelftwijfel beschikken en Ellen hebben gekend of een persoonlijke band hebben gehad met haar. Ellen vond het overigens zelf ook nog moeilijk om het podium te pakken. Voor nu beginnen we met een groep mensen die wij goed hebben leren kennen in de anderhalf jaar die de gemeenschap bestaat."

Spaans: "Voorafgaand aan interviews zei ze altijd: de laatste vraag moet over SWN gaan en dan was de zendtijd alweer voorbij."

Simons: "Ze was te beleefd, ze bleef altijd maar wachten op die laatste vraag."

Er zullen steeds meer leden bijkomen die Ellen niet hebben gekend. Hoe vinden jullie dat?

Spaans: "Als dat een obstakel zou zijn, kunnen we de stichting wel meteen opdoeken. Het is wel een uitdaging om haar geest te laten voortleven."

Simons: "Ellen is de 'founding mother' van een beweging die niet meer ophoudt en haar stem en boodschap zullen altijd de basis vormen van onze beweging; tegelijkertijd zullen we in de loop der jaren ook onze eigen stem ontwikkelen en zal haar aanwezigheid verdunnen, waar ik persoonlijk trouwens nog niet aan moet denken."

De Pagter: "Haar doel was altijd dat de stichting haar zou overstijgen."

Simons: "Ze zei dat ze haar dochters liefdevol verwaarloosde in de opvoeding. Dat was ook hoe ze met de stichting omging. Als ze aan bepaalde dingen niet toekwam, liet ze het over aan anderen. Dat vond ik een teken van krachtig leiderschap. Als ze eenmaal voor mensen had gekozen, gaf ze hen alle vertrouwen. Daar floreren gemeenschappen bij."

De Pagter: "Ze noemde het zelf wel verwaarlozing, maar eigenlijk ging het over vertrouwen. Ze verdween niet uit beeld. Je kon altijd bij haar terecht voor advies."

Simons: "We zouden heel graag de Ellen Laan Prijs in het leven roepen vanuit SWN."

De Pagter: "Maar hoe financieren we dat?"

Ze buitelen over elkaar heen met suggesties.

Simons: "Ik heb een idee: We kunnen de Ellen Laan Prijs uitreiken bij het Seksfestival!"

Spaans en De Pagter knikken instemmend.

Hoe zou Ellen nu naar jullie kijken?>

Simons: "Trots!"

Kijk voor meer informatie op seksueelwelzijn.nl

**seksueel
welzijn
nl**